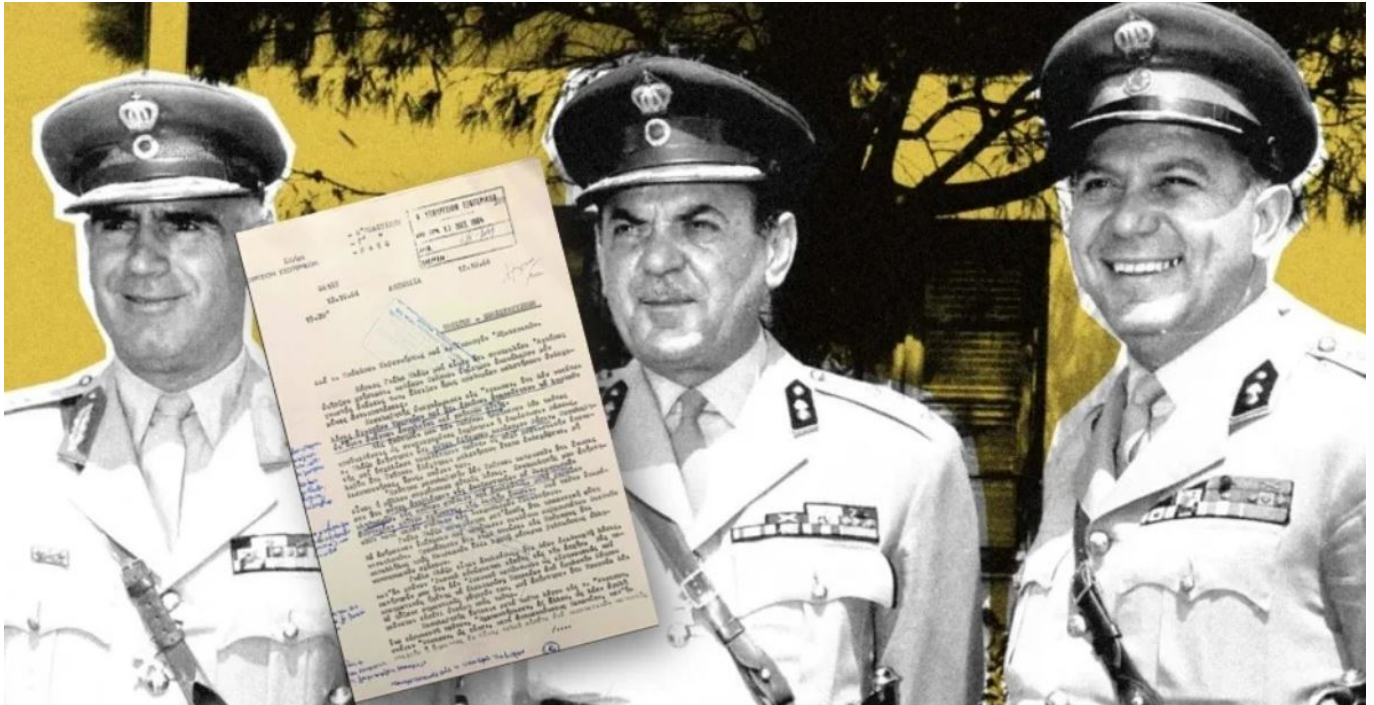

Άνοιξαν τα αρχεία της Χούντας: Τι δείχνουν για πραξικόπημα και εισβολή Κύπρου

/ Γενικά Θέματα / Ειδήσεις και Ανακοινώσεις

Την απαρχή μιας νέας εποχής στη μακρά διαδικασία καταγραφής και τεκμηρίωσης της σύγχρονης ελληνικής Ιστορίας, διά της οποίας διαμορφώνεται με τρόπο επίπονο η εθνική συλλογική μνήμη, σηματοδοτεί η ολοκλήρωση του έργου ψηφιοποίησης του Διπλωματικού και Ιστορικού Αρχείου του υπουργείου Εξωτερικών.

Πρόκειται για εκατομμύρια σελίδες (ο ακριβής αριθμός θα διευκρινιστεί με την περάτωση), προερχόμενες κατά κύριο λόγο από το Αρχείο της Κεντρικής Υπηρεσίας, καθώς και τις βασικές διπλωματικές αρχές του εξωτερικού.

Παραλλήλως, με το δαιδαλώδες έργο της ψηφιοποίησης, το οποίο ξεκίνησε στις αρχές του 2024 με πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης, ταξινομούνται για πρώτη φορά δεκάδες χιλιάδες φάκελοι, το περιεχόμενο των οποίων έως σήμερα δεν είναι γνωστό. Μεταξύ των τελευταίων συγκαταλέγονται και οι φάκελοι που αφορούν την εποχή της δικτατορίας (1967-1974). Αποτέλεσμα;

Ανοίγουν νέοι ορίζοντες για την ιστορική έρευνα και φωτίζονται, έστω εν μέρει, τα σκοτεινά χρόνια της «μαύρης επταετίας». Και αυτό συμβαίνει για πρώτη φορά, στις δομές μάλιστα ενός κράτους το οποίο κατά γενική ομολογία επιδεικνύει

διαχρονικά τάσεις εσωστρέφειας, ειδικά όσον αφορά τη διαχείριση τραυματικών γεγονότων.

ΙΜ/αη
ΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

- Δ' ΠΟΛΙΤΙΚΗΝ
- Γ' " "
- Η Α Τ Ο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ
399
ΑΡΙΘ. 13 ΟΚΤ. 1964
ΑΡΧ. 3/8-2/64
ΕΝΕΡΓΕΙΑ :

04187

12.10.64

ΛΕΥΚΩΣΙΑ

12.10.64

19.20'

Handwritten signature

ΕΠΙΣΤΟΛΗ - ΕΠΙΣΤΗΤΗΤΙΚΟΝ

Διά κ. Προεδρόν Κυβερνήσεως και κ. Υπουργόν *Εσωτερικών.

Κύριος Γιάλο Πλάζα μοι είπεν ότι συνομιλίας *Αγκώρας υπήρξαν χρήσιμοι, καθόσον Τούρκοι επίσημοι επανέλαβον μὲν γνωστάς ἀπόψεις των, ἔδειξαν ὅμως προθυμίαν μελετήσουν ἐνδεχομένας ἀντιπροτάσεις.

Μεσολαβητῆς ὑπεγράμμισεν εἰς *Αγκυραν, ὅτι ὄχι νοεῖται λύσις ἀγνοοῦσα Τουρκίαν καὶ ὅτι θεωρεῖ ἀπαραίτητον νὰ ληφθῶν ὑπ' ὄψιν ἀνάγκαι ἀσφαλείας καὶ γρήτρου αὐτῆς.

Εἰς ἐρώτησίν μου εἰάν Τούρκοι ἠρμήνευον ὁσο ταύτας προϋποθέσεις ὡς συνεξαγομμένας ἐκχώρησιν ἢ ἐκμίσθωσιν βάσεως, κ. Πλάζα ἀπήντησεν ὅτι οὗτοι ἐξήτησαν κυρίαρχον βῆσιν, Μεσολαβητῆς μοι ἐσχολίασε τοποθέτησιν ταύτην ὡς οὐχὶ ρεαλιστικὴν ἐπαναλαβάν ὅτι Τούρκοι ἐδέχθησαν μελετήσουν ἕτερα ἐνδεχόμενα, μὴ διευκρινήσας, ὅμως, σκέψιν του.

*Πρώτησα μεσολαβητὴν εἰάν Τούρκοι κατανοοῦν ὅτι ἔνωσις εἶναι ἢ μᾶλλον συμφέρουσα αὐτοῖς λύσις. Συνομιλητῆς μου ἀπήντησεν ὅτι οὗτοι ἀποβλέπουσιν εἰς ἀνεξαρτησίαν μὲ διαχωρισμὸν πληθυσμῶν, εἰς πρῶτον στάδιον καὶ ἀκολούθως, μετὰ βεβαίαν ἀποτυχίαν πρῶτου σχήματος, εἰς διπλὴν ἔνωσιν. Διὰ τοῦτο ἐπιμένουσιν κατὰ παρὸν στάδιον εἰς διαχωρισμὸν Κοινοτήτων.

Γιάλο Πλάζα συνέφλησε μετ' ἐμοῦ, ὅτι κοσμοπικὴ αὕτη θὰ ἐσθμαινεῖν ἐκίτασιν καὶ παρατάσιν κινδύνων σοβαρωτάτων διεσθνῶν περιεκτικῶν. Προσέθεσεν ὅτι εἶχε τονίσει εἰς Τούρκους ὅτι παραλλήλως πρὸς Κυπριακὸν ἔδει ληφθῆ ἔμριμνα βελτιώσεως ἑλληνοκυπριακῶν σχέσεων.

Γιάλο Πλάζα εἶπεν ἀκολούθως, ὅτι ὄσον ἐπιδιωχθῆ λύσις, καθ' ὅν χρόνον *Ἰνουοῦ εὐρίσκεται εἰσέτι εἰς τὴν ἀρχὴν, εἰς παρατήρησίν μου ὅτι εἰάν *Ἰνουοῦ κατάρθωνεν ὡς εἰρηνοποιὸς καὶ πραγματικὸς ἡγέτης νὰ ἐλευθερώσῃ Τουρκίαν ἀπὸ ἐμπλοκῆν Κύπρου θὰ ἤβλεπε σημαντικὰς γνητῶν του, μοι ἀπήντησεν ὅτι Τουρκία ὄχι φαίνεται εἰσέτι ἐταβη πρὸς τοῦτο.

Μεσολαβητῆς ἐστρεφε μετὰ ταῦτα λόγον εἰς κ. *Ατσεσον, εἰνα εἰρηνευθῆ τοῦτον, *Ἐχαρκτηρίσειεν, εἰς ἕλλου, ὡς λίαν ἀφελῆ σκέψιν *Ατσεσον, ὡς εἶπεν, περὶ ἀπομακρύνσεως Μακαρίου, καθ' ἣν στέγμην ἢ ὑπαίθρου ἐν Κύπρῳ τελεῖ εἰσέτι ὑπὸ δημοκρατικῶν καθεστῶς

/....

"Διοικητικὸν καὶ ὡς ἡ ὑπαίθρου τῆς Κύπρου

(16)

*Διευκρίνησις
καὶ αὐτῶν
καὶ γνητῶν
καὶ βῆσιν
καὶ τῶν
ἀντιπροθέσεων*

*τὸν ἀπορῶν
καὶ τῶν
ἐπιπέδων
καὶ τῶν
καὶ τῶν*

*καὶ τῶν
καὶ τῶν
καὶ τῶν*

*καὶ τῶν
καὶ τῶν
καὶ τῶν*

Εμπιστευτικό έγγραφο του πρέσβη της Ελλάδας στην Κύπρο Μενέλαου Αλεξανδράκη προς το υπουργείο Εξωτερικών, με αποδέκτες τον πρωθυπουργό Γεώργιο Παπανδρέου και τον υπουργό Εξωτερικών Σταύρο Κωστόπουλο, με ημερομηνία 12 Οκτωβρίου 1964. Ο Αλεξανδράκης περιγράφει τα βασικά σημεία που αποκόμισε από τις επαφές του με τον τότε διαμεσολαβητή του ΟΗΕ για το Κυπριακό Γκάλο Πλάζα. Σύμφωνα με τον Πλάζα, η Τουρκία δεν πρόκειται να αποδεχθεί λύση χωρίς να ληφθούν υπόψη «οι ανάγκες της» στον τομέα της ασφάλειας, αλλά και το «γόητρό» της. Ο διαμεσολαβητής λέει στον Αλεξανδράκη ότι πρώτος στόχος των Τούρκων είναι ο διαχωρισμός των πληθυσμών και κατόπιν η «διπλή ένωση» (διχοτόμηση με παράλληλη ένωση του ελληνοκυπριακού τμήματος με την Ελλάδα).

Η «μαύρη επταετία»

Από την 1η Μαΐου, πέραν των μελών της κοινότητας των ιστορικών και των έτερων ερευνητών, κάθε ενδιαφερόμενος πολίτης θα δύναται να έχει ψηφιακή πρόσβαση στα επίσημα έγγραφα του υπουργείου Εξωτερικών μέσω των προβλεπόμενων διαδικασιών. Ευλόγως, όλα τα βλήματα είναι στραμμένα, πρώτον, στα αρχεία του υπουργείου Εξωτερικών επί εποχής Γεωργίου Παπαδόπουλου (1967-1973) και εν συνέχεια στους λίγους αλλά δραματικούς μήνες κυριαρχίας του αποκαλούμενου και «αόρατου δικτάτορα» Δημήτριου Ιωαννίδη (Νοέμβριος 1973 - Ιούλιος 1974).

Μεταξύ, λοιπόν, αυτών που θα συμπεριληφθούν στο ηλεκτρονικό αρχείο θα είναι και έγγραφα που αφορούν την εν λόγω περίοδο, προκειμένου σε πρώτη φάση να καταστεί εφικτή η τεκμηρίωση εν γένει της εξωτερικής πολιτικής εκείνων των ετών και στη συνέχεια, αφού πρώτα ελεγχθούν και εφόσον αποδεσμευθούν από την Επιτροπή Αποχαρακτηρισμού, σύμφωνα με τις προβλέψεις, να διατεθούν στην έρευνα.

Το Κυπριακό

Καθότι, όμως, η εξωτερική πολιτική της δικτατορίας είναι στη συλλογική μνήμη σχεδόν αποκλειστικά συνυφασμένη με το Κυπριακό, αναμένεται με ενδιαφέρον αν στην πρώτη φάση μετά την ψηφιοποίηση θα δοθεί πρόσβαση σε έγγραφα διά των οποίων αφενός θα αναδεικνύονται οι εγκληματικοί χειρισμοί των χουντικών, αφετέρου θα αποτυπώνεται η προσέγγιση της πραγματικότητας από την πλευρά τόσο των δοτών υπουργών Εξωτερικών όσο και των αρμόδιων διπλωματών.

Στην κοινότητα των ιστορικών, και όχι μόνο, έχουν γεννηθεί ελπίδες ότι στο ηλεκτρονικό αρχείο θα συμπεριληφθούν πράγματι και τέτοια έγγραφα για την

περίοδο η οποία καταλήγει με τρόπο τραγικό στις 15 Ιουλίου 1974, στο προδοτικό πραξικόπημα του Ιωαννίδη κατά του Μακαρίου. Ήταν τα χρόνια της σκληρής αντιπαράθεσης των Αθηνών με τη Λευκωσία. Ήταν τα γεγονότα που αργά και βασανιστικά οδήγησαν, πέντε μέρες μετά, στην τουρκική εισβολή: στον θάνατο χιλιάδων Ελληνοκυπρίων και Ελλαδιτών, στην εξαφάνιση των περισσότερων από 2.000 αγνοουμένων και στην απώλεια εθνικού εδάφους.

Όπως, βεβαίως, είναι γνωστό, το Κυπριακό δεν προέκυψε ξαφνικά τον Ιούλιο του 1974. Το γεγονός, λοιπόν, ότι μεταξύ αυτών που ταξινομούνται για πρώτη φορά συμπεριλαμβάνεται ιδιαίτερος μεγάλος όγκος αρχείων της πενταετίας 1955-60 αποτελεί αφ' εαυτού μια σημαντική εξέλιξη: το αναγκαίο άλμα για την προώθηση της σχετικής ιστορικής έρευνας. Και αυτό διότι εκείνη την εποχή καταγράφονται κομβικά γεγονότα περίξ και εντός της Μεγαλονήσου.

Στις αρχές του 1955 εμπεδώνεται το βρετανικό «ουδέποτε», δηλαδή η οριστική άρνηση του Λονδίνου στο αίτημα της κυβέρνησης Παπάγου για ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα, ενώ την 1η Απριλίου του ιδίου έτους ξεκινά ο ένοπλος αγώνας της ΕΟΚΑ, με τη στήριξη κύκλων των Αθηνών.

Τον Αύγουστο, με βαριά ασθενή τον πρωθυπουργό, πραγματοποιείται η τριμερής Ελλάδα - Τουρκίας - Βρετανίας στο Λονδίνο, η οποία, σύμφωνα με πολλούς ιστορικούς, σηματοδότησε την επίσημη εμπλοκή της Τουρκίας στο Κυπριακό. Λίγες εβδομάδες μετά ανήλθε στην εξουσία ο Κωνσταντίνος Καραμανλής, πρωταγωνιστής μαζί με τον Μακάριο στην υπογραφή των Συμφωνιών Ζυρίχης - Λονδίνου (Φεβρουάριος 1959) και στη δεσμευμένη ανεξαρτησία της Κύπρου (Αύγουστος 1960).

Σπάνε τα ταμπού

Περίπου έναν χρόνο πριν από την έναρξη του έργου ψηφιοποίησης, τον Νοέμβριο του 2024, η Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών (ΕΥΠ) προχώρησε σε μια σχετικά απρόσμενη κίνηση. Υπό την επίβλεψη του διοικητή, διπλωμάτη και πρώην γενικού γραμματέα του υπουργείου Εξωτερικών Θεμιστοκλή Δεμίρη και με την επιστημονική επιμέλεια του καθηγητή Ιστορίας του Μεταπολεμικού Κόσμου Ευάνθη Χατζηβασιλείου, αποδεσμεύτηκαν και δόθηκαν στη δημοσιότητα 58 δελτία της τότε ΚΥΠ με θέμα τις εξελίξεις στην Κύπρο από την 1η Ιουλίου έως και την 31η Αυγούστου 1974.

Ακόμα και αν στα 58 δελτία δεν συμπεριλαμβάνεται κάποια συγκλονιστική αποκάλυψη, η πρωτοβουλία της ΕΥΠ ήταν ρηξικέλευθη. Κυρίως, διότι έσπασε το ταμπού, στη βάση του οποίου το ελληνικό κράτος απέφευγε, ακόμα και 50 χρόνια

μετά την τουρκική εισβολή, να «μιλήσει» επισήμως για τα συλλογικά τραύματα του έθνους.

Παραλλήλως, αποτυπώθηκαν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τόσο το χαοτικό ρήγμα μεταξύ Αθήνας - Λευκωσίας και οι μηχανορραφίες του καθεστώτος Ιωαννίδη προκειμένου να ανατρέψει τον Μακάριο όσο και η πλήρης αδυναμία της χούντας να αντιληφθεί ότι με το πραξικόπημα άνοιγε την πόρτα στους Τούρκους να εισβάλουν στην Κύπρο.

Ήταν τόσο ανεργάτιστη ενέργεια που ακόμα και οι πιο στενοί συνεργάτες του Μακαρίου απέκλειαν το ενδεχόμενο κινήματος. «Η Ελλάς δεν δύναται να διενεργήσει πραξικόπημα στην Κύπρο, διότι είναι αμφίβολο εάν επιτύχει και διότι θα έχει διεθνείς συνέπειες». Αυτά κατέγραψε τότε η ΚΥΠ υποκλέπτοντας συνομιλία του προέδρου της Βουλής Γλαύκου Κληρίδη.

Περιστατικά αντίστοιχης άγνοιας, ημιμάθειας και ερασιτεχνικής αντιμετώπισης της διπλωματίας του Κυπριακού καταγράφονται καθ' όλη τη διάρκεια της επταετίας, εξ ου και η ενδεχόμενη δημοσιοποίηση των σχετικών διπλωματικών εγγράφων αποκτά ειδική σημασία. Παράδειγμα, οι τραγικοί χειρισμοί στη σύνοδο Κεσσάνης - Αλεξανδρούπολης, ένα μνημείο αποτυχημένης προσέγγισης του πλέον περίπλοκου διεθνούς ζητήματος που απασχολούσε επί δύο δεκαετίες την ελληνική πολιτική τάξη και τον Ελληνισμό.

Τότε, ο «πρωθυπουργός» Κωνσταντίνος Κόλλιας πρότεινε ευθέως στην τουρκική αντιπροσωπεία την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα και την παραχώρηση στην Τουρκία της βάσης της Δεκέλειας με εκμίσθωση ή κυριαρχία, επικαλούμενος «κομμουνιστικό κίνδυνο».

Παρά το γεγονός ότι η σαφέστατα αρνητική θέση της Αγκυρας έναντι αυτής της πρότασης είχε ήδη μεταφερθεί ευκρινώς στον «υπουργό Εξωτερικών», διπλωμάτη Πάυλο Οικονόμου-Γκούρα, ο Κόλλιας αιφνιδιάστηκε. Η επιπλέον πόλωση που επικράτησε μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας οδήγησε στις διακοινοτικές συγκρούσεις της Κοφίνου και κατέληξε με την αποχώρηση της μεραρχίας, κατόπιν τουρκικού τελεσίγραφου, από την Κύπρο. Επρόκειτο για τον οριστικό ενταφιασμό της ένωσης. Πώς καταγράφεται, άραγε, στα επίσημα αρχεία του υπουργείου Εξωτερικών;

sigmalive.com